

Варто зазначити, що процес сепарації є надзвичайно важливим етапом в житті та на пряму пов'язаний з набуттям самостійності та незалежності, а також запорукою успішної побудови особистого життя та стосунків. Це процес, коли молода людина встановлює дуже чіткі межі між власним життям та життям батьків; здатна до здійснення автономної регуляції, що у значній мірі пов'язане з досягненням цілісної, диференційованої ідентичності.

Список використаних джерел

1. Гурлева Т. С. Розвиток автономної відповідальності у підлітка: аргументи «ЗА» / Т. С. Гурлева // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 4. – С. 4–9.
2. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. для студ. ВНЗ / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, Т. М. Зелінська. – К.: Каравела, 2014. – 400 с.
3. Широка А. О. Психологічні особливості сепарації в дочірньо-материнських стосунках: дис.. канд. психол. наук: 19.00.07 Педагогічна та вікова психологія / А. О. Широка. – Львів, 2011. – 247 с.
4. Mahler M. The psychological birth of the human infant: Symbiosis and individuation / M. Mahler, F. Pine, A. Bergman. – New York: Basic Books, 1975. – 307 p.

References

1. Hurlieva, T. S. 2006. Rozvytok avtonomnoi vidpovidalnosti u pidlitka: arhumenty «ZA» [Development of autonomous responsibility for a teenager: arguments "AFTER"]. *Practical Psychology and Social Work*, 4, pp. 4–9.
2. Skrypchenko, O. V., Dolynska, L. V., and Zelinska, T. M. 2014. *Vikova ta pedahohichna psykhohihiia [Age-old and pedagogical psychology]*. Kyiv: Karavela.
3. Shyroka, A. O. 2011. *Psykhohohichni osoblyvosti separatsii v dochirno-materynskykh stosunkakh [Psychological features of separation are in daughter's maternal relations]*. The dissertation of the candidate of psychol. science. Lviv.
4. Mahler, M., Pine, F., and Bergman, A. 1975. *The psychological birth of the human infant: Symbiosis and individuation*. New York: Basic Books.

УДК [373.2.09:745/749-053.4]:373.22/.24(045)

ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Микуліна А.К., Михайлова К.В.

AN ORGANIZATION OF INDEPENDENT ARTISTIC ACTIVITY OF PRESCHOOLERS IN THE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Mykulina Antonina, Mikhailova Kateryna

В статті на основі аналізу наукових досліджень з даної проблеми розкрита особливість організації самостійної художньої діяльності дітей дошкільного віку в умовах дошкільного закладу. Визначено поняття «Самостійна художня діяльність», її зміст, форми організації.

Також розкриті організаційно-педагогічними засадами для ефективного розвитку самостійної художньої діяльності дошкільників та прийоми керівництва з боку дорослого.

Вивчення особливостей самостійної художньої діяльності дошкільників показали необхідність вирішення цієї проблеми системно і цілеспрямовано.

Ключові слова: художня діяльність, самостійна діяльність, керівництво, характер діяльності, форми організації.

On the basis of the analysis of scientific researches on this problem the article has revealed the peculiarity of the organization of independent artistic activity of preschoolers in the conditions of preschool educational establishments. We have defined the conception of "Independent artistic activity", its content, forms of organization.

Also we have revealed organizational and pedagogical principles of the effective development of independent artistic activity of preschoolers and methods of leadership by an adult.

The researches of the peculiarities of independent artistic activity of preschoolers have showed the need to solve this problem systematically and purposefully.

Key words: *artistic activity, independent activity, management, nature of activity, forms of organization.*

У Базовому компоненті дошкільної освіти передбачено зміни підходів до організації життєдіяльності дітей, що забезпечуються шляхом насичення цікавим змістом буття дітей спільно з дорослим у спеціально створеному розвивальному просторі [1].

Змістовне буття слід розуміти як повноцінне проживання дитиною кожного дня, під час якого максимально задовольняються її фізіологічні, пізнавальні, духовні, естетичні, комунікативні та інші потреби, запити, інтереси з урахуванням її можливостей, здібностей і нахилів. Ось чому освітній процес має містити різні види дитячої діяльності згідно віку вихованців і сприяти подальшому розвитку кожної маленької особистості в усіх сферах життєдіяльності у межах яких виникають важливі вікові новоутворення [3].

Організуючи життєдіяльність дітей у контексті реалізації завдань Базової програми розвитку дитини дошкільного віку необхідно передбачити педагогічне виважене поєднання організованої та самостійної, вільної діяльності дошкільників.

При цьому виокремлюється роль самостійної, вільної діяльності дошкільників, у якій педагог кожному малюку надає право вибору – де, коли, скільки часу, з ким і як діяти.

Значущість самостійної діяльності впливає також і з концептуально важливого принципу розбудови дошкільця – впровадження у практику особистісно-орієнтованої моделі дошкільної освіти.

Самостійна художня діяльність дітей – один з видів їхньої самореалізації, саме під час якої дитина стає більш самостійною, спостережливою, виявляє інтерес до оточуючого, бережливе ставлення до природи, вміє себе зайняти цікавою справою.

Вивчення проблеми самостійності зараз ведеться в різних аспектах. Досліджуються: сутність самостійності, її природа (Г. А. Бал, П. І. Підкасистий, А. Г. Хрипкова); структура і співвідношення компонентів самостійності (Ю. Н. Дмитрієва, Г. Н. Годіна, Т. Г. Гуськова); етапи, умови і методи розвитку самостійності (З. В. Єлісеєва, Н. С. Кривова, А. А. Люблінська, К. П. Кузовкова); взаємозв'язок самостійності з різними психічними процесами (Т. І. Горбатенко, Д. В. Ольшанський, Н. А. Циркун).

Мета статті – розкрити особливості організації самостійної художньої діяльності дітей дошкільного віку в умовах дошкільного закладу.

Самостійна художня діяльність – це специфічна форма організації життєдіяльності дітей, яка розгортається у час, вільний від організованих форм освітньої роботи (в ранкові та вечірні години, на прогулянках, в інші періоди дозвілля), як правило, з ініціативи та за бажанням малюків: діти самі визначають цілі, завдання, засоби і план втілення свого задуму, самостійно контролюють, аналізують і оцінюють його виконання [2, с. 61].

Необхідність самостійної художньої діяльності зумовлюється природною потребою дошкільника в інтимізації буття, у можливості не тільки усамітнюватися, а й мати час, який можна використати на власний розсуд, залишившись без прямого контролю з боку дорослого, а також самостійно закріпити вже набутий досвід, проявити чи певною мірою перевірити рівень своєї компетентності та самоствердитися [2, с. 64].

Самостійна діяльність може носити як індивідуальний, так і груповий (колективний) характер, коли дитина або сама реалізовує власний інтерес, задум в обраному виді діяльності,

або об'єднується з іншими дітьми за спільністю бажань, намірів, планів, уподобань та за взаємними симпатіями. У той чи той спосіб можуть розгортатися різні види діяльності: художня (образотворча, музична, музично-ритмічна, театральна, художньо-мовленнєва), ігрова, рухова, пізнавальна, трудова, комунікативна тощо [4, с. 186].

Самостійна діяльність нерідко має інтегрований характер, особливо яскраво це виявляється у старшому дошкільному віці. Поєднання різних видів діяльності дає дітям змогу повніше мобілізувати свій руховий, мовленнєвий, художній та інший досвід. Наприклад: дитина може одночасно приборати у куточку природи і наспівувати улюблену пісеньку або малювати й промовляти вголос віршик, або перекидатися з товаришем м'ячем та обговорювати переглянутий мультфільм. Особливо яскраво це виявляється у старшому дошкільному віці. Поєднання різних видів діяльності дає дітям змогу повніше мобілізувати свій руховий, мовленнєвий, художній та інший досвід.

Самостійна художня діяльність поряд з грою – одна з найбільш бажаних дітьми занять у вільний час. Однак аналіз практики ЗДО показує, що за відсутності розвивального навчання самостійна художня діяльність нерідко носить репродуктивний характер: діти малюють, ліплять напам'ять те, що вміють. Якщо проаналізувати роботи дітей, виконані у вільний час, то, як правило, за тематикою і способом зображення вони подібні з темами занять. Таким чином, навчання орієнтоване на розвиток самостійності та творчості, неодмінна умова становлення самостійної художньої діяльності.

Організаційні форми такого типу діяльності різних видів визначаються як самостійна ігрова, самостійна пізнавальна, самостійна трудова, самостійна художня, самостійна комунікативно-мовленнєва, самостійна рухова діяльність [3]. Саме ці форми освітньої роботи з дітьми у повсякденні знаходять відображення у календарних планах роботи вихователів.

Самостійна художньої діяльності дітей організовується в усіх вікових групах в другій половині дня. Можуть поєднуються різні за змістовою направленістю її види (художня, рухова, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька та ін.) та поступово залучаються до участі в них всі діти даної групи.

Одними з основних проявів змістовної самостійної діяльності високого рівня є уміння дітей зайняти себе у вільний час різноманітними видами діяльності, мотивувати свою діяльність, підготувати потрібне для його реалізації приладдя, іграшки, матеріали, об'єднатися з товаришами для спільного виконання наміченого, домовитись про розподіл обов'язків чи ролей, довести задумане до кінця, адекватно оцінити отриманий результат. Змістова самоорганізована вільна діяльність налагоджується поступово, по мірі дорослішання дітей і набуття ними досвіду, самостійності, ініціативності, креативності та інших особистісних базових якостей.

Мета самостійної художньої діяльності – це створення умов для самостійності, ініціативності, творчих здібностей дітей.

Зміст і рівень будь-якої самостійної діяльності залежать від ряду чинників, першочергове місце серед яких посідають:

- досвід дітей у володінні певним видом діяльності, їхня життєва компетентність взагалі;
- наявність розвивального предметно-ігрового, природного, соціального середовища, врахування простору власного "Я" кожного малюка;
- грамотне, компетентне керівництво з боку дорослого [2, с. 124].

Організаційно-педагогічними засадами ефективного розвитку самостійної художньої діяльності дошкільників є:

- створення і збагачення предметно-розвивального середовища, що передбачає обладнання у групі зони для самостійної художньої діяльності, забезпечення доцільного добору матеріалів і інструментів (у повному обсязі, у доступних для дітей місцях), надання можливості для їх самостійного вибору;

- організація ігрової форми діяльності, що сприяє виникненню інтересу до діяльності, визначенню мети, плануванню, оволодінню способами самостійної діяльності та контрольної функції [3].

Достатньо насичене та раціонально облаштоване предметно-ігрове і природне середовище слугує не лише фоном для розгортання вільної діяльності дітей, а й стимулом, спонуканням до певного роду самостійних занять. Відповідно віку дітей підбір іграшок, ігрового та фізкультурного обладнання, спортивного інвентарю, інструментів для дитячої праці, приладдя і матеріалів для ліплення, малювання, аплікації та конструювання, дизайну, атрибутів для рухливих і творчих ігор, зручне розміщення всього цього у доступних місцях, без скупчення, на достатніх площах групових приміщень, ігрових майданчиків і ділянок, приваблюють малюків, підказують їм творчі задуми, допомагають елементарно зорієнтуватись в ситуації вибору й викликають прагнення до змістовної зайнятості, виключають появу безпідставних суперечок і конфліктів [2, с. 114].

Організуючи самостійну художню діяльність дітей в ЗДО, вихователю варто пам'ятати, що активність кожної дитини потрібно регламентувати, щоб кожний дошкільник зміг повністю реалізувати протягом дня свою потребу в активній творчій діяльності [4, с. 187].

Організуючи самостійну діяльність дітей (вранці перед заняттями, у вільний від занять час, на першій чи другій прогулянці, у вечірні години тощо), педагогу варто враховувати такі поради:

- починаючи організувати самостійну діяльність дітей, необхідно представити їм повний набір можливих справ та завдань, розповісти про їх особливості та значимість, постійно поповнюючи центри самостійної художньої діяльності дітей новими атрибутами, матеріалами та періодично видозмінюючи їх;

- обговорити з дітьми вимоги до певних видів діяльності чи окремі правила, яких слід дотримуватися, працюючи у цих центрах самостійної художньої діяльності дитини. Ці правила мають бути відомими і ставитися до всіх дітей в однаковій мірі, і вимагати їх дотримання кожною дитиною слід постійно – тоді у неї виробляється стала звичка: брати з дозволу, гратися обережно, не кидати, гортати сторінки охайно, ділитися з друзями, домовлятися про свої ролі, прибирати робоче місце, ставити на місце тощо;

- варто додатково мотивувати самостійну діяльність дітей;

- вихователь має наголосити, що кожна дитина може займатися тим, що їй до вподоби;

- запропонувати кожній дитині вголос повідомити про своє рішення та вибір і спробувати його пояснити;

- варто також повідомити дітям, що кожний з них може пізніше відмовитися від свого першого задуму і займатися іншою справою, але бажано, щоб кожна розпочата справа була завершеною;

- вихователь має обов'язково контролювати характер вибору дитини, заохочувати її, спонукати обирати складніші завдання чи допомогти іншим у завершенні справи;

- час від часу треба звертати увагу на вимоги та правила щодо виконання завдання дітьми;

- в процесі діяльності вихователь має демонструвати дитині свій інтерес та підтримку, впевненість у її можливостях, висловлювати оптимістичну позитивну випереджуючу оцінку (прийом ПВО);

- після закінчення роботи вихователь заохочує дітей до самооцінювання, вдаючись до запитань: «Чи задоволений ти результатом (роботою)? Що тобі подобається в цій роботі, а що ні? Хто тобі допомагав? Чи зможеш зробити краще наступного разу? Які були у тебе труднощі?» [2, с. 138].

Дитина протягом дня може неодноразово повертатися до обраної справи. Тривалість самостійної діяльності дітей може бути від кількох хвилин до години і більше.

Керівництво самостійною художньою діяльністю з боку вихователя повинно бути непряме. Слід давати дітям змогу самостійно користуватись різними посібниками, атрибутами, матеріалами. Вихователь за допомогою бесід, зауважень, порад, заохочень допомагає дітям обрати бажаний вид діяльності.

Для повноцінного естетичного розвитку і формування художньо-мистецьких здібностей дітей необхідні певні умови: розвивальне середовище; навчання технічним прийомам зображення; організація мистецтвознавчих спостережень; додаткове включення аналізаторів; практичний досвід.

Отже, самостійна художня діяльність – це специфічна форма організації життєдіяльності дітей, яка розгортається у час, вільний від організованих форм освітньої роботи, як правило, з ініціативи та за бажанням малюків. Для належної організації самостійної діяльності дітей вихователі мають постійно дбати про збагачення предметно-ігрового розвивального середовища в групі, продумувати власне місце і роль у діяльності кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / наук. кер. А. М. Богуш // Дошкільне виховання. – 2012. – № 9. – С. 4–19.
2. Ветлугіна Н. О. Самостійна художня діяльність / Н. О. Ветлугіна. – М.: Педагогіка, 1980. – 252 с.
3. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні / наук. ред. О. Л. Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
4. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному закладі: підручник / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур. - К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.

References

1. Bohush, A. M. nauk. ker., 2012. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) / [Basic component of preschool education (new edition)]. *Preschool education*, 9, pp. 4–19.
2. Vetlughina, N. O. 1980. *Samostiina khudozhnia diialnist [Independent artistic activity]*. Moscow: Pedagogy.
3. Kononko, O. L. ed., 2003. *Komentar do Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity v Ukraini [Commentary on the Basic Component of Preschool Education in Ukraine]*. Kyiv: Ed. magazine "Preschool education".
4. Sukhorukova, H. V., Dronova, O. O., Holota, N. M., and Yantsur, L. A. 2010. *Obrazotvorche mystetstvo z metodykoiu vykladannia v doshkilnomu zakladi [Fine arts with methods of teaching in preschool]*. Kyiv: Slovo Publishing House.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>